

Jan Kulesza

Uniwersytet Łódzki

Rozstrzygnięcie kolizji ochrony godności urzędu Prezydenta RP oraz wolności wypowiedzi w orzecznictwie sądowym

1. Wprowadzenie

Choć wiele pól badawczych Jubilata, Profesora Krzysztofa Skotnickiego, pozostaje w styczności z zainteresowaniami piszącego te słowa, ze względu na subsydiarny i jednocześnie ochronny charakter prawa karnego na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie urzędu Prezydenta RP. Jubilat poświęcił jedną ze swych prac ustawowym kompetencjom Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej¹. W innej zaś zbadał wolność wypowiedzi i jej ograniczenia w świetle Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych². Te dwa zagadnienia zbiegają się w kwestii prawnokarnych granic ochrony godności urzędu Prezydenta RP, limitowanych przez konieczność ochrony wolności wypowiedzi, zwłaszcza o charakterze politycznym, stanowiącej wkład w dyskurs publiczny i krytykę głowy państwa. Nie powtarzając wcześniej poczynionych ustaleń w tej kwestii³,

575

¹ K. Skotnicki, *Ustawowe kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Instytucja prezydenta w polskim i litewskim prawie konstytucyjnym*, red. D. Górecki, Łódź 2017, s. 143–160.

² K. Skotnicki, *Wolność wypowiedzi i jej ograniczenia w świetle Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych*, [w:] *Międzynarodowe paktów praw człowieka w polskim ustawodawstwie i w praktyce organów ochrony prawa*, red. L. Wiśniewski, Poznań 1996, s. 103–109.

³ J. Kulesza, *Rozdział XVII: Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 135*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna, t. 1: Komentarz. Art. 117–221*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2023, s. 143–156; idem, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 lipca 2011 r., P 12/09, „Państwo i Prawo” 2012, z. 11, s. 137–142*; idem, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 stycznia 2013 r., II Aka 273/12, „Prokuratura i Prawo” 2014, z. 1, s. 181–190*; idem, *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 31 lipca 2020 r., IV K 74/20, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2021, z. 5, s. 579–586*; J. Kulesza, W. Kulesza,

należy się zająć podsumowującą analizą wybranego⁴, aktualnego orzecznictwa sądów powszechnych z ostatnich dziesięciu lat⁵ w kontekście standardów wyznaczanych przez orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC, Trybunał). I o tej pracy życzliwe w darze przyjęcie, w dniu Jego Jubileuszu, prosi Jubilata uniżenie autor.

2. Sprawy

2.1. „Palant” i „idiota”

Oskarżony, w publikacji prasowej zatytułowanej *Cała nadzieja w Rokossovskim*, w której wyraził swoje niezadowolenie z faktu niezaproszenia ówczesnego Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego na obchody rocznicy lądowania wojsk alianckich w Normandii w 1944 r., określił go mianem „palanta”. W kolejnej publikacji, zatytułowanej *Westerplatte II*, dotyczącej obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej, określił z kolei Prezydenta RP jako „idiotę”. W artykule tym oskarżony przedstawił swoją ocenę sytuacji geopolitycznej Polski oraz własną interpretację postaw przywódców państw, którzy byli obecni lub nieobecni na tych uroczystościach. Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2011 r.⁶ Sąd Apelacyjny w Lublinie utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego w R. z dnia 24 stycznia 2011 r. skazujący oskarżonego na karę grzywny w wysokości 1200 zł, lecz

Lekceważenie a znieważenie Narodu Polskiego, Rzeczypospolitej Polskiej, jej Prezydenta lub konstytucyjnych organów – wykroczenie a przestępstwo, [w:] *Na styku prawa karnego i prawa o wykroczeniach. Zagadnienia materialnoprawne oraz procesowe. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Markowi Bojarskiemu*, t. 1, red. J. Sawicki, K. Łucarz, Wrocław 2016, s. 275–292.

⁴ Pominięto sprawy niezakończone wniesieniem aktu oskarżenia albo te, w których wyroki nie były publikowane.

⁵ Spośród nich sprawa strony antykomor.pl była już komentowana: J. Kulesza, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 stycznia 2013 r. ...*, passim. Po złożeniu niniejszej pracy zostały opublikowane kolejne jeszcze teksty: J. Kulesza, *Wolność wypowiedzi w kampanii wyborczej a ochrona godności urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej. Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 grudnia 2021 r.*, II AKA 171/21, „Przegląd Sądowy” 2023, z. 3, s. 110–117 (hasło „j...ć Dudę!” podczas wiecu wyborczego); idem, *Wolność wypowiedzi contra godność urzędu Prezydenta RP. Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 września 2022 r.*, II AKA 110/22, „Przegląd Sądowy” 2023, z. 4, s. 94–100 (sprawa Jakuba Żulczyka: nazwanie Prezydenta RP „debilem”); idem, *Oplucie zdjęcia Putina a wolność wypowiedzi – glosa do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 18 stycznia 2022 r.*, 4161/13, *Karuyev przeciwko Rosji* (współaut. J. Skrzydło), „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, z. 4 (w druku).

⁶ II AKA 91/11, LEX nr 895936.

wykonanie tej kary zawiesił warunkowo na okres lat dwóch. Oba sądy przyjęły, że oskarżony nie miał prawa nazwać Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego „palantem” i „idiotą”, nawet kierując swój przekaz do „«stosunkowo prostych ludzi, bez aspiracji politycznych», by wyrazić swoją krytyczną opinię na temat zachowania Prezydenta Lecha Kaczyńskiego podczas wizyty w Gruzji”. Żaden z artykułów nie traktował zresztą o tym zdarzeniu z jego prezydentury. Sąd Apelacyjny w Lublinie zauważył po analizie obu tekstów, że nie zostały w nich opisane żadne konkretne zachowania, wypowiedzi, poglądy czy też decyzje polityczne Prezydenta, do których krytycznie odnosiłby się autor artykułów. Zachodziła zatem sytuacja „bezpodstawnego ataku osobistego”, która nawet uwzględniając orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, dawała podstawę do ingerencji w wolność wypowiedzi oskarżonego poprzez zastosowanie normy sankcjonującej, skazanie i wymierzenie kary (nieizolacyjnej). Należy zaznaczyć, że sąd ustosunkował się do wyroku ETPC z dnia 1 lipca 1997 r. w sprawie *Oberschlick v. Austria* (nr 2)⁷, w którym Trybunał zajmował się tą samą inwektywą („idiota”), wskazał jednak różnice, które, zdaniem sądu, uniemożliwiały przeniesienie rozważań z tamtego judykatu na rozpatrywany stan faktyczny⁸.

2.2. „Jego Najwyższa i Totalnie Agenturalna Jołopowatość udająca Prezydenta”

Oskarżony na publicznie dostępnym forum na stronie internetowej zamieścił wpis, w którym określił ówczesnego Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego w sposób przytoczony powyżej. Wyrokiem z dnia 22 lipca 2015 r.⁹ Sąd Okręgowy w Elblągu uznał oskarżonego za winnego zarzucanego mu czynu z art. 135 § 2 k.k.¹⁰ i warunkowo umorzył postępowanie karne na okres jednego roku próby. Oskarżony wyjaśnił podczas postępowania, że „do każdego przemawia się jego językiem, żeby zrozumiał, a Prezydent kompromitował Państwo Polskie”. On sam zamieszcza komentarze wówczas, gdy: „występuje poważny powód, to jest taka a nie inna sytuacja polityczna. Jego zdaniem, wpisy są adekwatne do sytuacji stworzonej przez polityków i naczelnych urzędników. [...] Podał także, że

⁷ Skarga nr 20834/92, <https://hudoc.echr.coe.int> (dostęp: 17.04.2023).

⁸ Należy przypomnieć, że ETPC stwierdził naruszenie Konwencji w związku ze skazaniem za nazwanie J. Haidera w ten sposób z tego względu, że użyta przez dziennikarza inwektywa była reakcją na prowokacyjne bez wątplenia wypowiedzi polityka.

⁹ II K 67/15, www.orzeczenia.ms.gov.pl (dostęp: 17.04.2023).

¹⁰ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.), dalej k.k.

szanuje każdy urząd, a nie musi szanować urzędnika, ma bowiem prawo do krytyki poszczególnych osób. [...] wpis o Prezydencie stanowi skrót myślowy, hasło, bo takie są wymogi Internetu. Trudno zaś nie odnieść się tak do Prezydenta, który psuje wizerunek kraju. [...] Wskazał, że każdego urzędnika, który kompromituje państwo i działa na niekorzyść narodu, można skrótowo nazwać agentem, bo nie działa w interesie swojego narodu. Każdy urzędnik bowiem, a zwłaszcza na najwyższym stanowisku w państwie, powinien mieć kryształowy życiorys”.

Orzekający sąd nie pominął rozważań nad „standardem konwencyjnym” wykładni art. 135 § 2 k.k., co nie doprowadziło jednak do uniewinnienia oskarżonego.

2.3. „Polską rządzą dwa ruskie cwele: Tusk i Komorowski”

Oskarżony zatytułował wpis na swoim blogu przytoczonym powyżej zdaniem. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 18 maja 2013 r.¹¹ utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 22 lutego 2013 r.¹² uznający oskarżonego winnym zarzucanego mu czynu znieważenia głowy państwa (art. 135 § 2 k.k.), ówczesnie Bronisława Komorowskiego, i warunkowo umarzający postępowanie wobec niego na okres próby jednego roku. Sąd podkreślił, że wolność wypowiedzi nie ma charakteru absolutnego i podlega ograniczeniom, również na gruncie orzecznictwa ETPC.

2.4. „Durnia mamy za prezydenta”

Oskarżony, podczas wiecu wyborczego, występującego w podwójnej roli – Prezydenta RP oraz jednocześnie kandydata na ten urząd, Andrzeja Dudy, prezentował publicznie transparent z cytatem z wypowiedzi Lecha Wałęsy na temat ówczesnego Prezydenta Lecha Kaczyńskiego: „durnia mamy za prezydenta”¹³. W wyroku z dnia 31 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy

¹¹ II AKa 137/13, <http://orzeczenia.ms.gov.pl> (dostęp: 17.04.2023).

¹² III K 144/12, niepubl.

¹³ Odnośnie do zacytowanej wypowiedzi Lecha Wałęsy należy przypomnieć, że w pierwotnej sprawie, w której prowadzono postępowanie przeciwko niemu, postanowieniem z 27.02.2008 r. Prokuratura Okręgowa w Warszawie umorzyła śledztwo w sprawie wobec stwierdzenia, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego, por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6.07.2011 r., P 12/09, OTK-A 2011, nr 6, poz. 51, z glosą J. Kuleszy, „Państwo i Prawo” 2012, z. 11, s. 137–142. Wyrok ten zapadł w odpowiedzi na pytanie prejudycjalne Sądu Okręgowego w Gdańsku, rozpatrującego zażalenie pełnomocnika

w Łodzi oskarżonego od zarzucanego mu czynu uniewinnił¹⁴. Nie negując, że określenie „dureń” ma charakter obraźliwy, nie dopatrywał się jednak stopnia społecznej szkodliwości wyższego niż znikomy. Opierając się na wyjaśnieniach oskarżonego, przyjął, że wypowiedź ta stanowiła wyraz jego sprzeciwu wobec prezydentury Andrzeja Dudy, którą oceniał krytycznie, a przyjęty środek wyrazu wymagał wzmocnienia, ponieważ łagodniejsze nie powodowały reakcji władz. Sąd zauważył również kontekst sytuacyjny zdarzenia – wiec wyborczy. Nawiązał do prokonwencyjnej wykładni uwzględniającej orzecznictwo ETPC na gruncie art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka¹⁵.

2.5. „5 LAT WSTYDU” i męskie genitalia

Oskarżony, działając publicznie, będąc pod wpływem alkoholu, na plakatach przedstawiających wizerunek Prezydenta RP Andrzeja Dudy umieszczonych na słupie ogłoszeniowym, wykonał czarnym flamastrem napis „5 LAT WSTYDU” oraz przekreślił wizerunek Prezydenta, a na jego czole narysował męski zewnętrzny narząd płciowy. Wyrokiem z dnia 22 grudnia 2020 r.¹⁶ Sąd Okręgowy w Toruniu skazał oskarżonego z art. 135 § 2 k.k. na karę sześciu miesięcy ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze dwudziestu godzin w stosunku miesięcznym.

579

2.6. „Dzisiaj pałac, jutro ciupa, nie prezydent, tylko dupa”

Oskarżony, działając publicznie, podczas manifestacji związanej z przyjazdem Prezydenta RP Andrzeja Dudy, trzymał plakat z hasłem „Dzisiaj pałac, jutro ciupa, nie prezydent, tylko dupa”. W wyroku z dnia 19 września 2019 r.¹⁷ Sąd Apelacyjny w Szczecinie utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 31 maja 2019 r.¹⁸ uwalniający

Prezydenta Lecha Kaczyńskiego na to postanowienie prokuratora. Również z tego względu oskarżony w aktualnej sprawie miał prawo założyć, że posłużenie się, nieinkryminowanym uprzednio, cytatem, nie stanowi czynu zabronionego.

¹⁴ IV K 74/20, LEX nr 3058542, z glosą J. Kuleszy, *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 31 lipca 2020 r. ...*, s. 579–586.

¹⁵ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), dalej: Konwencja.

¹⁶ II K 99/20, <http://orzeczenia.ms.gov.pl> (dostęp: 17.04.2023).

¹⁷ II AKa 184/19, <http://orzeczenia.ms.gov.pl> (dostęp: 17.04.2023).

¹⁸ III K 30/19, niepubl.

oskarżonego od zarzutu dopuszczenia się czynu z art. 135 § 2 k.k. Nie zanegował znieważającego charakteru użytego epitetu, lecz nie dopatrywał się w zachowaniu oskarżonego stopnia społecznej szkodliwości warunkującego przypisanie przestępstwa. Uwzględnił przy tym również wymogi zbalansowania ochrony wolności wypowiedzi oskarżonego przeważające nad ochroną godności urzędu Prezydenta RP.

3. Sprawy przed ETPC

Przed ETPC sprawy dotyczące znieważenia głowy państwa nie pojawiają się często. Wyczerpującego podsumowania w tym zakresie dokonał jakiś czas temu A. Krzywoń¹⁹, do omówionych przez tego autora spraw nie ma zatem potrzeby wracać. Należy natomiast zająć się wyrokami zapadłymi w okresie późniejszym.

3.1. „Spieprzaj, ty żałosny kutasie”

580

W sprawie *Eon v. Francja*²⁰ Trybunał uznał za naruszające art. 10 Konwencji skazanie na karę grzywny (z zawieszeniem jej wykonania) osoby, która posłużyła się plakatem z napisem „Spieprzaj, ty żałosny kutasie (fiucie)” (oryg. *Casse toi pov’con – le con* można również tłumaczyć życzliwie, w zależności od kontekstu, jako głupka, palanta, choć wersja anglojęzyczna z wyroku *Get lost, you sad prick* jawi się jako bardziej jednoznaczna w kierunku wulgaryzmu oznaczającego męski organ płciowy²¹), odnoszącym się do ówczesnego prezydenta Francji Nicolasa Sarkozy’ego. Sformułowanie to zostało użyte wcześniej przez samego prezydenta w stosunku do mężczyzny, który odmówił podania prezydentowi ręki. Takie słowa głowy państwa były następnie żywo dyskutowane przez media i opinię publiczną. Kiedy prezydent Sarkozy po pewnym czasie odwiedzał jedną z miejscowości, na trasie jego przejazdu późniejszy skazany stanął z trans-

¹⁹ A. Krzywoń, *Prawnokarna ochrona głów państw i innych organów konstytucyjnych versus wolność wypowiedzi – polskie rozwiązania na tle standardów europejskich*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2013, z. 5, s. 19–22.

²⁰ Wyrok z 14.03.2013 r., skarga nr 26118/10, <https://hudoc.echr.coe.int> (dostęp: 17.04.2023).

²¹ Również L. Garlicki skłania się do tego wulgarnego (w znaczeniu) przekładu, por. L. Garlicki, *Pov’con przed Trybunałem w Strasburgu*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, t. 22, s. 565.

parentem zawierającym zdanie wypowiedziane wcześniej przez samego Sarkozy'ego. Trybunał nie zaprzeczył obraźliwemu charakterowi wypowiedzi, wskazał jednak na konieczność uwzględnienia całego kontekstu, w którym nie chodziło o nieuzasadniony atak osobisty na prezydenta, lecz powtórzenie jego własnej wypowiedzi. W takim układzie, jak stwierdził Trybunał, nie może być mowy o silniejszej ochronie głowy państwa, której to ochrony brak było przecież wówczas, gdy to prezydent obrażał innego obywatela Republiki. Poza tym wskazano na polityczny kontekst wypowiedzi ze względu na osobę oskarżonego i włączenie jej w obieg debaty publicznej o charakterze politycznym, w której standardy ochrony wolności wypowiedzi są wyższe, a osoby w niej uczestniczące muszą się liczyć z wystawieniem na ataki słowne intensywniejsze niż poza nią. Trybunał podkreślił także prześmiewczy, satyryczny charakter wypowiedzi odwróconej przeciw pierwotnemu jej autorowi. W realiach polskich przypomina to sprawę z 2002 r., kiedy podczas kampanii wyborczej ówczesny kandydat na prezydenta Lech Kaczyński zwrócił się do naprzykrzającego mu się wyborcy słowami: „Panie, spieprzaj pan! O, to panu powiem! [...] Spieprzaj, dziadu!”. Również ta fraza, podobnie jak we Francji, była następnie żywo dyskutowana i weszła do użycia w języku polskim w różnych kontekstach.

3.2. „Kochanie, czy zarejestrujesz własność Syrii na moje nazwisko?”

W sprawie *Vedat Şorli v. Turcja*²² oskarżony udostępnił na swoim profilu na portalu społecznościowym Facebook dwa wpisy na temat prezydenta Turcji, które zostały uznane przez tureckie organy ścigania za znieważenie głowy państwa. Pierwszy wpis, opublikowany w 2014 r., przedstawiał karykaturę prezydenta Turcji, w damskim stroju, całującego ówczesnego prezydenta Stanów Zjednoczonych Baracka Obamę, z podpisem w języku kurdyjskim o treści: „Czy zarejestrujesz własność Syrii na moje nazwisko, mój drogi mężu?”. Drugi wpis, opublikowany w 2016 r., przedstawiał zdjęcia prezydenta Turcji i byłego premiera Turcji, a zdjęciom tym towarzyszył wiersz:

„Niech twoja krwiożercza siła, zostanie pogrzebana w głębi ziemi,
Niech stanowiska, których trzymasz się, odbierając życie, zostaną pogrzebane w głębi ziemi,
Niech życie w luksusie, które prowadzisz, dzięki skradzionym marzeniom, zostanie pogrzebane w głębi ziemi,
Niech twoja prezydentura, twoja moc i twoje ambicje, zostaną pogrzebane w głębi ziemi”.

²² Skarga nr 42048/19, <https://hudoc.echr.coe.int> (dostęp: 17.04.2023).

Przeciwko mężczyźnie wszczęto postępowanie karne o zniesławienie głowy państwa oraz głoszenie propagandy na rzecz (kurdyjskiej) organizacji terrorystycznej. Vedat Şorli bronił się, podnosząc, że treści, które udostępnił na Facebooku, stanowiły krytyczne komentarze na temat bieżących wydarzeń politycznych. Za zniesławienie głowy państwa skazano go jednak na 11 miesięcy i 20 dni pozbawienia wolności, zawieszając warunkowo wykonanie kary na okres pięciu lat próby. W trakcie postępowania tymczasowe aresztowanie było stosowane przez okres dwóch miesięcy i dwóch dni. W skardze do Trybunału, oprócz linii obrony przyjętej przed sądem, skarżący podniósł, że przestępstwo znieważenia Prezydenta, dające szczególną ochronę głowie państwa i zagrożone surowszą karą niż zwykła zniewaga, jest niezgodne z duchem Konwencji i orzecznictwem Trybunału. Utrzymywał również, że zastosowanie tymczasowego aresztowania, a następnie skazanie, stanowiło środek nieproporcjonalny, a warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary (na okres pięciu lat!) wywiera efekt mrozący w stosunku do korzystania przez niego z wolności wypowiedzi. W wyroku z dnia 19 października 2021 r. ETPC stwierdził naruszenie art. 10 Konwencji, biorąc pod uwagę wiele elementów i potwierdzając trafność argumentacji skarżącego. Trybunał stwierdził, że zastosowanie tymczasowego aresztowania, skazanie oraz okres próby prowadzą do ingerencji w wykonywanie przez wnioskodawcę jego prawa do wolności wypowiedzi. Szczególnie podkreślił Trybunał zaistnienie efektu mrozącego wolność wypowiedzi wobec zastosowania okresu próby związanego z warunkowym zawieszeniem wykonania orzeczonej kary. Trybunał przypomniał, że odrębna ochrona głowy państwa jest, co do zasady, niezgodna z duchem Konwencji²³. Interes państwa, w ochronie godności głowy tego państwa, nie może prowadzić do uzasadnienia przyznania jej uprzywilejowanego statusu lub szczególnej ochrony przed prawem do przekazywania informacji i opinii jej dotyczących. Zdaniem Trybunału stanowisko przeciwne nie daje się pogodzić ze współczesną praktyką i polityką. W przypadku istnienia takiej odrębnej ochrony oczekiwana jest daleko idąca powściągliwość we wszczynaniu postępowań karnych. Ocena proporcjonalności reakcji państwa powinna uwzględniać możliwość sięgnięcia po inne środki, w tym cywilnoprawne. Każde natomiast skazanie karne, nawet na najłagodniejszą karę czy połączone z odstąpieniem od jej wymierzenia i zasądzeniem symbolicznego odszkodowania, stanowi jednak skazanie o charakterze karnym²⁴.

²³ Tak ostatnio również w wyroku ETPC z 13.03.2018 r. *Stern Taulats i Roura Capellera v. Hiszpania*, skarga nr 51168/15, <https://hudoc.echr.coe.int> (dostęp: 17.04.2023).

²⁴ Na temat tego wyroku zob. K. Warecka, *Sankcja karna za znieważenie prezydenta a Konwencja. Omówienie wyroku ETPC z dnia 19 października 2021 r., 42048/19 (Vedat Şorli)*, LEX/el. 2021, oraz omówienie E. Śliwińskiego, <https://isiap.eu/etpcz/vedat-sorli-v-turcja/> (dostęp: 17.04.2023).

4. Wniosek

Usunięcie z Kodeksu karnego art. 135 § 2 k.k. jawi się jako mało prawdopodobne w realiach polskich, zarówno społecznych, jak i, przede wszystkim, politycznych. Jednakże uzasadnienie rezygnacji z całego art. 135 k.k., w zakresie zniesienia odrębnej ochrony głowy państwa przed zniewagą zbieżne z wywodami Trybunału w sprawie *Vedat Şorli v. Turcja*, zostało przedstawione w doktrynie już w 2017 r.²⁵ Wbrew przyjmowanej dotychczas argumentacji, podstaw stwierdzenia niekonstytucyjności art. 135 k.k. należy upatrywać nie w błędnym rozstrzygnięciu kolizji między porządkiem publicznym a wolnością wypowiedzi na gruncie zasady proporcjonalności *sensu stricto*, lecz na gruncie naruszenia zasad demokratycznego państwa prawnego, a spośród nich zasady trójpodziału i równowagi władz, oraz na gruncie braku konieczności odrębnej ingerencji w sferę praw i wolności jednostki poprzez art. 135 k.k.

Odnosnie do naruszenia zasady trójpodziału i równowagi władz (art. 10 Konstytucji RP) nie jest, z jej punktu widzenia, dopuszczalne wyróżnienie jednego z elementów jednej z władz, poprzez przyznanie mu odrębnej ochrony prawnokarnej. Mimo szczególnej pozycji głowy państwa w systemie władzy, wynikającej z art. 126 ust. 1 i 2 Konstytucji RP²⁶, organ ten sytuuje się jako część władzy wykonawczej, nie będąc częścią władzy sądowniczej ani ustawodawczej (por. choćby art. 10 ust. 2 Konstytucji RP: „władzę wykonawczą [sprawują] Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów”).

Dodatkowym argumentem jest naruszenie zasady równego traktowania w stosunku do innych obywateli w sytuacji, gdy osobowy substrat urzędu Prezydenta RP jest szczególnie i w sposób konstytucyjnie nieuprawniony chroniony w porównaniu ze zwykłym obywatelem w każdej sytuacji. Przekonującego dowodu takiej nieuzasadnionej, niesymetrycznej ochrony dostarcza uzasadnienie wyroku ETPC w sprawie *Eon v. Francja*.

Odnosnie do naruszenia zasady konieczności ingerencji, stanowiącej składową zasadę proporcjonalności *sensu largo*, wymaga ona, by spośród możliwych środków działania wybierać możliwie najmniej uciążliwe dla podmiotów, wobec których mają być zastosowane, lub dolegliwe w stopniu nie większym, niż jest to niezbędne dla osiągnięcia założonego celu²⁷.

²⁵ Por. J. Kulesza, *Rozdział XVII. Przepięstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 135, [w:] Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1: Komentarz. Art. 117–221, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 138–140.

²⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

²⁷ Wyrok TK z 25.02.1999 r., K 23/98, OTK 1999, nr 2, poz. 25, s. 171.

Cel, w postaci ochrony godności Prezydenta RP, może być osiągnięty za pomocą art. 226 § 3 albo § 1 k.k. Nieuprawniona ingerencja dotyczy zatem zarówno faktu odrębnej kryminalizacji, tj. multiplikacji norm sankcjonujących bazujących na tej samej normie sankcjonowanej, jak i nieporównywalnie surowszego zagrożenia ustawowego karą. Efektem harmonizacji kontekstu konstytucyjnego ochrony Prezydenta RP nie byłaby dekryminalizacja jego publicznej zniewagi, lecz wskazanie takich granic ochrony tego organu władzy, które dają się pogodzić z wartościami i zasadami demokratycznego państwa prawnego. Artykuł 135 § 2 k.k. nie daje się natomiast pogodzić z zasadą poszanowania wolności jednostki, zawartą w art. 31 ust. 1 Konstytucji RP.